

Författarens förord

DEN NYA TIDEN, modernismen, betraktades av konservativa och klerikala grupper i Europa som en draksådd med judiska förtecken. I mycket blev judarna ett ansikte för sekularism, materialism och socialism. Dessa anklagelser om spridandet av »fördärvliga« åsikter hade nu sin grund inte bara i evangelierna utan också i en världsbild där materiell förkovran ingick som en Gudi behaglig gärning, åtminstone så länge den fördelades på ett rättvist sätt. Aposteln Paulus allmänna fördömande av det materiella på det andligas bekostnad hade i judendomen ersatts med ett både och, och de dogmer som byggde upp kristendomen hade ersatts med rätten att ifrågasätta.

Den stagnation som utmärkte det tidigare kristna samhället kom att utgöra ett avsevärt hinder för den transformationsprocess som gett upphov till den dynamik som i dag karakteriserar den västerländska civilisationen. Judarna i Europa utgjorde ett avantgardistiskt element i denna utveckling. Kreativitet under socialt ansvar var deras viktigaste verktyg – den förra sporrade av en fientlig miljö, ett utanförstående som krävde särskilda ansträngningar för att de skulle överleva, det senare en fortsättning på vårdandet av den moralkod som etablerats på Sinai.

Det feodala samhället såg i judarna en säkerhetsrisk, så också andra totalitära regimer som Europa hade att genom-

lida. Det sekulära judehatet hämtade i mycket sitt bränsle från judarnas position som kämpar på barrikaderna för individualism och intellektuell frihet. Häri låg ett dilemma. Hatets kolportörer såg med förskräckelse det judiska inslaget såväl i det andliga livet som när det gällde den snabba materiella förkovran. Beskyllningar om religiös och ideologisk förvillelse kombinerades med anklagelser om ekonomisk utsugning. De som beskylldes för »Jesus mördare« fick nu också axla Shylocks mantel. Ju större framgångar i uppvisandet av den nya samhällsmodellens förträfflighet desto starkare blev ambitionerna att fördöma det judiska bidraget. Man tar till sig budskapet men avvisar budbärarna.

Innehållet i de sex essäer som presenteras i denna skrift kan betraktas som bitar i det pussel över judiskt liv jag har försökt lägga under de senaste femton åren. Det är de redskap som kommit till användning i kampen mot förtrycket – liberalism, humanism och kapitalism – och som så starkt kommit att karaktärisera det judiska folket som nu står i centrum. Ur ett litet nomadfolks existentiella kreativitet uppstod dessa instrument och har sedan formats till fundament för den västerländska civilisationen. En gud, som det gick att resonera med, och rätten att ifrågasätta har varit avgörande inslag i denna utveckling. För såningsmännen, judarna, blev dock konsekvenserna förödande. En geografisk förflyttning, en evakuering, blev en nödvändig förutsättning för fortsatt judiskt liv. I judisk historia är det knappast något ovanligt. Oppositionen mot romarna under det första seklets senare del och mot spanjorernas krav på konvertering under fjortonhundralets senare del ledde också till nödvändigheten av att byta uppehållsort. Kärnan i det judiska folket har aldrig tvekat när det har gällt rätten att värna om sin egen kultur, hur bistra konsekvenserna än varit.

Min framställning kan också betraktas som ett bokslut över personliga ståndpunkter i frågor som varit föremål för

mitt särskilda intresse: Gud, Mammon och judarna. I huvudsak vilar framställningarna på den research som varit grunden för mina tidigare publicerade böcker i ämnena. Eftersom dessa är försedda med relativt ingående notapparater har jag i denna utgåva ansett mig kunna utesluta referenser.

Också denna skrift har under vägen begrundats av ett antal läskunniga vänner av vilka jag särskilt vill nämna Magnus Henrekson och Bengt Rydén.